

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Sre nimajo! — Beda avstrijskega učiteljstva v uradni luči. — Še enkrat „Edinost v stranki“. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“. — Slovenska šolska Matica. — Kritikujoči glasovi. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — New School. — Naznanilo

Sre nimajo!

„Sre nimajo“, je rekel govornik na shodu kranjskega učiteljstva dne 8. aprila 1903. Po mnenju nekaterih, če se ne motimo, šolskih oblastev, teh „skrbnih čvaric“ našega ugleda, je bilo bolje, da se v interesu (kdo bi se ne smejal?) učiteljstva v uradnem listu niso objavili celotni govori, ki so po mnenju bivšega učitelja v najživejših barvah slikali obupni položaj kranjskega učiteljstva. Da govori na učiteljskem shodu niso bili govorjeni v najživejših barvah, da šolska oblastva dan za dnem ubijajo naš ugled in da se učiteljstvu dan za dnem gode najhujše krivice, naj pojasni sledeči najnovejši slučaj.

Pred kratkem je bil vpokojen nadučitelj, ki je napravil zrelostni izpit l. 1857., sposobnostnega izpita je bil oproščen in leta 1877. pa definitivno nameščen. Poučeval je torej **46 let**. In koliko je dobil penzije? Reci: osemsto kron, nič več in nič manj!

Mož sicer ni bil nikdar našega mišljenja, a ker je naš princip, da se potezamo za učiteljstvo brez razlike mišljenja, hočemo vendar ta vnebokričeči slučaj pribiti. In kako utemeljujejo šolska oblastva svoj sklep, ki bi se ga moral sramovati najumazanejši čifutski podjetnik?

Ona trdijo, da naš kolega ni napravil sposobnostnega izpita. Zares, izborna utemeljevanje, vredno glav, v katerih se je porodilo! Leta 1877. je to isto oblastvo nastavilo tega učitelja za stalno. Ako je šolsko oblastvo nastavilo tega učitelja stalno, tedaj ali ni poznalo § 38. zakona z dne 14. maja 1869., drž. zak. št. 62., ali pa je dotičnega oprostilo z napominanim imenovanjem izkušnje učne usposobljenosti. In to isto šolsko oblastvo, ki je odmerilo našemu kolegi sedanj, učiteljski stan naravnost sramotečo pokojnino, je pred nekaj leti zopet prezrlo določbe § 38. in imenovalo omenjenega učitelja stalnim nadučiteljem. Ako so se s tem imenovanjem kršili zakoni, tega ni zakrivil učitelj sam, ampak šolska oblastva, ki so edina odgovorna za to, ako omenjeni učitelj ni zadostil niti zahtevi ministrskega ukaza z dne 4. prosinca 1877., št. 17.084, ki pravi: „Ozira se na prehodne razmere in dotični sklep kranjskega deželnega zbora (razgl. c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko z dne 26. grudnia 1878., št. 2525) z dne 8. aprila 1876. l., dovoljuje izjemoma, da se smejo isti učitelji, ki službujejo sedaj že 15 let zadovoljivo na ljudskih šolah, tudi brez spričevala učne sposobnosti stalno namestiti za učitelje, če

so taisti vsaj po prejšnjih določenih pridobili pomočniško ali podučiteljsko spričevalo in če v vsakem poedinem slučaju dovolijo v to pri reprezentaciji udeleženi in deželni šolski svet, kakor tudi zastopniki zakladov, katerim je za plačo in svojedobno pokojnino dotičnih učiteljev prispevati.“

Tako zakon. Deželni šolski svet je vendar moral poznati zakon, ko je imenoval dotičnega definitivnim učiteljem in pozneje definitivnim nadučiteljem ter mu priznaval petletnice. Ako pa deželni šolski svet, v katerem sede juristi, v katerem sede ljudje, ki najdejo vselej potrebni š, kadar hočejo dokazati učitelju, da se je zagrešil zoper zakon, ni našel, oziroma poznal postavnih določb, ali naj jih potem uboga para — učitelj? Kje neki sta bila zastopnika učiteljstva?!

Z definitivnim imenovanjem je šolsko oblastvo vporabilo gori omenjeni ministerijalni ukaz. Ako pa dotični učitelj ni zadostil zakonitim zahtevam, bi ga to oblastvo ne bilo smelo imenovati stalnim, ampak ga opozoriti, ko je zaprosil stalne nadučiteljske službe, da naj napravi sposobnostni izpit. Tako je in nič drugače! Tu ne pomaga nobeno juristično zavijanje.

Namignilo se je omenjenemu učitelju, naj zaprosi povišanja, da se mu bo potem dovolilo povišanje penzije kot nekaka miloščina. Sramota! Učitelj, ki je deloval skoro **pol stoletja** za narod, naj **prosi miloščine**! Ali se res že bližajo časi, da nam bodo celo iztikali oči kakor Belizarju, da homo potem beračili od hiše do hiše?! Mož, ki se je trudil pol stoletja na polju prosvete, ki je tudi literarno mnogo deloval, ki je brezštevilnim svojim učencem preskrbel sredstva, da so se izšolali in da zavzemajo imenitne službe, mož, ki je večji del svojega imetja porabil za svoj narod, ki je v polstoletni dobi storil za narod več nego vsi novodobni reformatorji, naj na svoja stara leta prosi miloščine, v tem ko bi se mu morala odmeriti dostojna pokojnina. Ako pomislimo, da je bil skoro ob istem času zaradi nerodnosti vpokojen davčni pristav po jedva 12letnem službovanju z istotako visoko pokojnino, dasi je imel le za 2 gimnaziji več študij, ako pomislimo, da človek, ki je z veliko težavo prišel do 4. razreda ljudske šole, potem bil nekaj let dninar (diurnist) okr. glavarstva, pozneje po protekciji c. kr. kancelist nekje na Dolenjskem, dobi po 15 letih večjo pokojnino, ne moremo tako ravnanje šolski oblasti drugače imenovati kakor škandal 20. stoletja!

Le tako naprej! Potem bo naše šolstvo kmalu za več nego 30 let za šolstvom drugih kronovin. Na ta način se šolstvo ne reformira, ampak deformira!

Kaj pa naš ugled, tisti ugled, ki se v gotovih slučajih tako zelo poudarja? Bože mili! Vsak sluga, ki se je razvil iz orožnika, ki ima enorazredno ali dvorazredno šolo in drugzega nič, ima po prebitih 40 službenih letih več pokojnine kakor 800 kron. In orožnik, ki je, preden je prišel k vojakom, komaj brati in pisati znal, dobi po 20 letnem službovanju dokaj večjo pokojnino. Daleč, daleč smo prišli! Ni čuda, da „pravica“, ki sedi pred palačo na Bleiweisovi cesti, tako žalostno poveša oči proti tlom, v tem ko „moč“ samozavestno in prezirljivo zre okolo sebe. Nadejamo se, da bo prizadeti nadučitelj nastopil pravno pot proti takemu nezakonitemu ravnanju, ker sedaj se je pač prepričal, da ni laži v besedah: „Src nimajo“

Beda avstrijskega učiteljstva v uradni luči.

Po vsakokratni ljudski štetvi so odda ves nabran material c. kr. centralni komisiji za statistiko. Ta predela statistično vso stvarino. Tako se zgodi tudi z ljudskošolskim popisovanjem.

Dr. Ferdinand Schmidt je sestavil iz leta 1890. jako pregledno sliko o avstrijskem šolstvu. Ta učenjak pa je postal kasneje profesor na univerzi v Inomostu. Njegov naslednik ga ni posnemal, on ni niti začetih Schmidtovih del nadaljeval, še manj pa, da bi jih bil razširil, dasi je imel sedaj iz leta 1900 vse individualne podatke vsake učne osebe na razpolago. Napravil nam je le nekatere statistične preglede, a še ti niso veliko vredni, ker mu pri nekaterih niso štele v podlago samo službene plače avstrijskega učiteljstva, ampak tudi njegovi postranski zaslužki. S tem je hotel nekoliko pokriti žalostno sliko našega gmotnega stanja in je nam deloma onemogočil popolnoma osvetliti izvrševanje § 55. našega drž. šol. zakona, vendar se pa kaže v tej uradni luči naše stanje še vedno tako slabo, da ni v nikakem razmerju s socialnim pomenom učiteljstva, da nikakor ne odgovarja kulturnemu napredku današnjega časa in da je v sramoto velevlasti Avstrije.

V naslednjem podajemo svojim bralcem nekoliko statističnih podatkov:

I. Povpračni dohodki avstrijskega učiteljstva.

V Avstriji je opravljal leta 1900. celo službo 22.706 učnih oseb (38.563 moških in 14.044 ženskih). Izmed teh ni imelo prav nobene plače 128 oseb (4 učitelji in 124 učiteljice).

Za šolsko službovanje je dobila povprečno na leto

	ena učna oseba		
	moška	ženska	povprečno
k r o n			
Dunaj	2748	2122	2501
Spodnje Avstrijsko (z Dunajem)	2226	1937	2148
Gornje Avstrijsko	1710	1413	1629
Štajersko	1952	1383	1762
Koroško	1589	1178	1505
Kranjsko	1462	1164	1361
Trst z okolico	2589	1896	2267
Goriško z Gradiško	1316	1026	1208
Istra	1218	974	1128
Tirolsko	942	640	794
Pedarlsko	1332	765	1187

	ena učna oseba		
	moška	ženska	povprečno
k r o n			
Češko	1541	1254	1497
Moravsko	1807	1337	1728
Šlezija	1782	1485	1754
Galicija	1083	811	941
Bukovina	1430	923	1248
Dalmacija	1200	853	1074
Povprečno	1639	1190	1521

Iz tega razvidimo, da niso dosegli povprečni dohodki ene učne osebe v petih kronovinah niti eksistenčnega minimuma 1200 K, in sicer v Istri, na Tirolskem, Predarlskem, v Galiciji in Dalmaciji. Učiteljicam pa plačujejo povprečno manj kakor 1200 K ne samo te kronovine, ampak tudi še Koroška, Kranjska, Goriška z Gradiško in Bukovina.

2. Postranski posli učiteljstva.

Pri tem so se vpoštevala samo opravila na drugih javnih ljudskih šolah, na privatnih šolah, v cerkveni, poštini ali kaki drugi javni službi. Take postranske posle je izvrševalo 25.7 procentov učiteljev in 2.1 procenta učiteljic.

Od avstrijskih ljudskošolskih in meščanskošolskih učnih oseb s polno službo je izvrševalo posel:

	moških	ženskih
na kaki drugi javni ljudski šoli	927	150
na kaki zasebni šoli	442	40
v cerkvi	4063	19
v poštini službi	66	2
v kaki drugi javni službi	4417	81

Od teh postranskih poslov so imeli učitelji povprečno postranski zaslužek od 463 K (Dalmacija) do 142 K (Predarlško); učiteljice pa od 364 K (Istra) do 60 K (Predarlško).

3. Učiteljske plače.

V naslednjih podatkih so se seveda vpoštevali povsod službena plača in že zgoraj naštetih postranski dohodki.

V Avstriji je bilo leta 1900 učnih oseb s skupnimi

Kronovina	manj kakor 600 K		600—1200 K		1200—2000 K		nad 2000 K	
	moških	ženskih	moških	ženskih	moških	ženskih	moških	ženskih
Nizje Avstrijsko	4	7	912	451	1696	762	3333	983
Gornje Avstrijsko	—	—	159	136	527	190	340	59
Salcburško	—	—	62	29	138	22	128	6
Štajersko	4	1	229	351	658	375	742	94
Koroško	1	1	119	107	365	53	156	7
Kranjsko	32	2	90	151	229	76	111	6
Trst z okolico	—	—	14	41	34	63	116	86
Goriška z Gradiško	19	—	77	118	119	32	42	7
Istra	34	2	95	101	97	36	27	1
Tirolsko	196	416	717	672	205	34	73	20
Pedarlsko	15	3	81	81	144	11	37	—
Češko	7	4	5352	1353	5744	969	3789	332
Moravsko	4	4	1464	584	1776	350	2076	133
Šlezija	2	—	227	49	435	37	407	21
Galicija	159	1084	2561	2355	1160	347	243	154
Bukovina	1	1	245	264	221	51	120	13
Dalmacija	18	41	220	146	123	31	28	4
V Avstriji sploh	496	1566	12624	6989	13671	3439	11768	1926
	2062		19613		20110		13694	